

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертация на тема “Формообразуването във фината керамика в зависимост от технологичните иновации”
на Красен Троански

от доц.д.изкв. Незабравка Иванова

Дисертацията, предложена за рецензиране, на Красен Троански е посветена на интересна и актуална проблематика, отнасяща се до технологичните иновации във формообразуването на фината керамика. Засягат се въпросите на студийния дизайн в съвременната керамика, въпрос третиран слабо в изкуствоведската и особено в специализираната литература, посветена на керамичния дизайн. У нас е известна само публикацията на проф. И. Енева “Студийна керамика” от 2011 г. На този фон дисертационният труд на Красен Троански се откроява с навременността си, още повече че разглеждания проблем в дисертацията, е в контекста на цялостното развитие на технологичните иновации в исторически, а и в съвременен план.

Дисертацията е в обем 243 страници текст и илюстрации. Структурирана е в три глави, увод, заключение и библиография на ползваната литература.

В уводната част авторът определя целта на дисертацията в най-общ план като “изследване, което да покаже богатите възможности за формообразуване във фината керамика” и по този начин “да се засвидетелства за синтеза между функция и художествено произведение” Като има в предвид тази широкомащабна цел, К. Троански определя творецът, наричан от него “авторът” инициатор на идеята, на концепцията. В тази връзка се очертава втори проблемен кръг, в чийто фокус са технологичните иновации, които смислово са обвързани с авторовите виждания за формообразуване. И в трети план са разгледани “външните фактори, от които зависи едно

авторско развитие и са свързани с реализацията на този потенциал”.

Като анализира сегашното състояние на фино керамичното производство в нашата страна, К. Троянски изтъква значението на студийното пространство в смисъл на възможна творческа алтернатива за художника – керамик. “Студийната среда е вариантът, който позволява една идея да бъде реализирана като художествен обект, както и като трансформирането ѝ на бъдещ модел за едно по-нататъшно голямо производство.” (с.7) В тази връзка е подчертано значението на дисертацията, като изследване поднасящо информация за български и световни автори – керамисти, които работят в студийна среда, като място за “създаване на неконвенционални форми и естетики.”

От така поставените цели произтичат и задачите, които се решават в текстовата и в илюстративната части. Прави се исторически преглед на етапите и тенденциите в развитието на технологиите, които определят стилните характеристики в керамичното изкуство. Сочат се “факторите, имащи основно влияние върху формата във фината керамика за функция и художествена творба.”(с.8) От там се показват и изследват “звисимостите на връзките между тези фактори, което ще допринесе за по-задълбочения анализ върху формообразуването в керамиката.”

Още в целите, а и в задачите се акцентира мястото и ролята на автора, на твореца във формоизграждащите процеси. Тезата за водещата роля на автора, на твореца във формоизграждането е водеща в целия дисертационен труд. Затова и на авторите е отредено основно място в цялото изследване, което е подкрепено със значителен илюстративен материал.

Първа глава “Исторически преглед” има четири части. Първа част е озаглавена “Важни формоосмислящи периоди на мултиплициране в развитието на керамиката от началото на XX век” Разгледани са основни исторически периоди в развитието на керамичната технология от най-дълбока

древност до началото на XIX век – времето на индустриалната революция и идеята за масовост на керамичното производство на базата на промишлеността. Разгледани са също така постиженията на българските школи: бусинска и троянска, на фона на развитието на керамиката на стария континент.

Отделено е значително внимание на движението “Изкуства и занаяти” и новите възможности, които се разкриват с него за занаятчийските работилници. Така е проправен пътя на сецесионната стилистика – обосновава аворът на дисертацията. На Баухаус и ВХУТЕМАС се отрежда новаторска роля в новата естетика на дизайна.

Втора и трета части са както следва “Дизайн” и “Тенденции”, които проследяват развитието на технологиите във връзка с естетическите възгледи и пластичната стилистика до средата на XX век. Най-обширно място е отредено на “Автори”. Започва се с изброяването на български художници – керамици. (с.105) Наблегнато е на керамичното творчество на Николай Дюлгеров и Димитър Казаков – Нерон. Цитирани са значителен брой световни автори, на фона на оскъдното присъствие на българските творци.

Във втора глава се фокусира върху понятията “формообразуване” и “форма”. Троански изтъква като “дуализъм” функцията и художествената творба. В текста се сочи “утилитарно” като противоположно на “художествена творба” (с.150). Като това противопоставяне не е подкрепено достатъчно с теоретични постановки и убедителни изводи. От текста се подразбира, че Троански третира “автор-форма-технология” като своеобразна система. Така той маркира “основните фактори и техните зависимости при формообразуването на фината керамика.” (с.150) На “форма” е отделено скромно място (с.154), докато формообразуването (с.151–154) е по-обширно и е онагледено със схема. Подкрепено е единствено с цитат от Добриня Желева – Мартинс.

Частта “Функция. Традиция и иновации” обхваща значително място в текста (с.154 – 182) Тук се говори за дизайна на “тейбълуеър” като формата се диктува от културата на хранене в различни страни. Набляга се върху студийния керамичен дизайн. Подчертава се също така, че практиката за бързо хранене стимулира разработката на нови технологии, които безспорно ще инициират нови форми, а от там – и нов тип формообразуване. Отново се акцентува върху авторството и креативността на художника-керамик. Текста е обогатен със значителен брой умело подбран илюстративен материал.

Интерес представлява подточката “Материали, използвани във финокерамичното студийно производство” Авторът на дисертацията отбелязва, че художествената творба в това изследване се разглежда като формообразуване отвъд функционалните качества на керамичните изделия, което е в известно противоречие с твърдението в глава Първа за “функция” и “художествена творба” като две противоположности. Троански обаче набляга върху теоретичната постановка, че керамичните произведения могат да се разглеждат като “редимейд” творби – метод разгърнат в творбите на Марсел Дюшам.

Разгледана в светлината на системния анализ е твърдението, че авторът на керамичното произведение е основна фигура и решаващо звено във формоизграждането. Тук влиза в сила професионализма на художника-керамик, което се получава в процеса на обучение. Така, художникът –керамик може да се реализира, както в тражилрния дизайн-продукт, така и в уникала.

Отделя се значително място на материалите, на глазурите, на пещите и режимите на изпичане на керамичното произведение, което твърди Троански има решаващо значение за целите на художественото произведение и дизайна.

Трета глава (с.213-239) е посветена на “Кухнята на конструкторското ателие”. Третира се авторската намеса във формообразователния процес във фината керамика. По-

подробно са описани различните методи на формообразуване: от най-старите – чрез токарско кщолело (с.213 – 214), чрез формувне (с.214 – 215), чрез отливане (с.215-224), чрез свободно (ръчно) изграждане с.224-227) и чрез 3Д принтер (с.227-239).

Особен интерес представлява метода на формообразуване чрез 3Д принтери още повече, че това е иновативна “технология” в помощ на творческия процес. Посочени са и конкретни авторски разработки, разработени чрез всеки от методите. Откроява се обаче 3Д метода с неговите множество иновативни вариации.

В Трета глава се анализират творбите на Троански, разработени в рамките на докторантурата, с което се обосновава теоретико-приложния характер на дисертацията, а така също неговото участие в образователния проект “Производство – Консумация – Хумор”. Проектът е включвал също така изложба, съпътствана с лекция. Разработката на Троански е оригинална, иновативна, тресираща пътя към по-различно третиране на формоизграждащия процес.

Приносите са формулирани в четири точки, като в първи план е посочено “главно това да предам своя опит от керамичното студийно производство”. Този принос е обоснован чрез втора и трета глави, но има своите корени и в първа глава. Втора и трета точки в приносите се отнасят до това, “ да бъде представена технологията като средство за освобождаване на авторските качества, за композиране и осъществяване на идеята в готов продукт”.

Изследването е задълбочено, тетира основни периоди в развитието на керамичното производство, като се фокусира върху студийния керамичен процес. При евентуална бъдеща работа над тази проблематика се очаква Троански да задълбочи изследването на българските автори, като набави съответния илюстративен материал с което да онагледява богтия опит на българските художници-керамици.

Въз основа на дисертационния труд и приносите в него, предлагам на уважаемите членове на Научното жури за присъдят научната и образователна степен “Доктор” на Красен Минков Троянски.

Рецензент:
доц. д.изкв. Незабравка Иванова